

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și al Institutului European din România (www.ier.ro). Permiseunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and the European Institute of Romania (www.ier.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Secția a treia

CAUZA AL-AGHA ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererea nr. 40933/02)

Hotărâre

Strasbourg

12 ianuarie 2010

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În Cauza Al-Agha împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din Josep Casadevall, *președinte*, Elisabet Fura, Corneliu Bîrsan, Boštjan M. Zupančič, Alvina Gyulumyan, Egbert Myjer, Luis López Guerra, *judecători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

După ce a deliberat în camera de consiliu la 8 decembrie 2009,
pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află cererea nr. 40933/02 îndreptată împotriva României, prin care domnul Akram Ahmed M. Al-Agha („reclamantul”), având statutul de refugiat, a sesizat Curtea la 30 octombrie 2002 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Reclamantul este reprezentat de Nadia Morărescu, avocat în București. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamantul invocă, în special, ilegalitatea privării sale de libertate, absența unui recurs efectiv pentru a stabili legalitatea privării sale de libertate și a condițiilor proaste din Centrul de primire, triere și cazare Otopeni din București.

4. La 2 septembrie 2008, președintele Secției a treia a decis să comunice cererea Guvernului. În conformitate cu art. 29 § 3 din convenție, acesta a hotărât, de asemenea, că admisibilitatea și fondul cauzei vor fi examinate împreună.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

5. Reclamantul s-a născut în 1945 și locuiește în București.

1. Contextul cauzei

6. În 1962, reclamantul a părăsit Fâșia Gaza, la momentul respectiv sub administrație egipteană, cu un document de călătorie egiptean pentru a merge să studieze la Facultatea de Matematică din Cairo. În 1966, acesta s-a stabilit în Libia. În urma războiului din Kippour din 1973, documentul său de călătorie egiptean nu a fost prelungit de autoritățile egiptene. Cu toate acestea, reclamantul a obținut un pașaport irakian pentru refugiați palestinieni, emis de Ambasada Irakului la Tripoli. După izbucnirea războiului din Golf în 1991, reclamantul afirmă că a fost obligat să părăsească Libia, deoarece aceasta nu mai oferea protecție palestinienilor.

7. În 1993, reclamantul a sosit în România cu pașaportul irakian citat anterior, cu o viză românească. S-a stabilit la Iași unde a înființat o societate comercială, a devenit rezident în calitate de om de afaceri și a obținut un certificat în care se atesta calitatea sa de investitor.

8. Întrucât pașaportul său expira în ianuarie 1998, între septembrie 1997 și ianuarie 1998, reclamantul a depus, fără succes, cereri pentru obținerea unui astfel de document la Ambasadele Iordaniei, Egiptului, Siriei, Tunisiei, Marocului, Yemenului și Libiei la București.

9. Prin Ordinul nr. 779 din 31 iulie 1998, întemeindu-se pe art. 4 lit. d) și pe art. 20 din Legea nr. 25/1969 privind regimul străinilor în Republica Socialistă România, Ministerul de Interne a ridicat dreptul de ședere al reclamantului în România, l-a declarat indezirabil, i-a interzis șederea în țară pe o perioadă de cinci ani și a indicat că Inspectoratul General al Poliției Române urma să ia măsurile necesare pentru a asigura plecarea acestuia de pe teritoriul românesc în termen de patruzeci și opt de ore. Acest ordin nu a fost transmis reclamantului.

10. La 3 august 1998, autoritățile i-au comunicat reclamantului să părăsească țara. Procesul-verbal întocmit cu această ocazie nu făcea referire la Ordinul nr. 779 și era redactat după cum urmează:

„Ținând seama de faptul că în timpul șederii dumneavoastră în România ați încălcat dispozițiile art. 19 din Legea nr. 25/1969, pe motiv că nu ați părăsit teritoriul la expirarea permisului dumneavoastră de ședere, vă informăm că, în temeiul dispozițiilor art. 21 din Legea nr. 25/1969, dreptul dumneavoastră de ședere în România a fost ridicat și sunteți obligat să părăsiți teritoriul țării în termen de patruzeci și opt de ore.

Dacă nu părăsiți teritoriul țării în termenul legal, sunteți pasibil de o pedeapsă cu închisoare contravențională sau de o amendă [...].”

11. Deoarece nu avea pașaport, reclamantul nu a putut să părăsească teritoriul românesc în termenul impus.

2. Proceduri în vederea obținerii statutului de refugiat în România

12. La 31 octombrie 1998, reclamantul a depus o primă cerere pentru recunoașterea statutului său de refugiat politic de către stat. Prin hotărârea definitivă din 30 noiembrie 1999, Tribunalul București i-a respins cererea.

13. La 20 decembrie 1999, reclamantul a depus o nouă cerere în vederea obținerii statutului de refugiat. Prin hotărârea definitivă din 19 septembrie 2000, Tribunalul București i-a recunoscut reclamantului statutul de refugiat din motive umanitare. Hotărârea a fost redactată după cum urmează:

„[...] Atât decizia comisiei, cât și cea a judecătoriei au respins cererea de acordare a statutului de refugiat pe motiv că, prin Ordinul ministrului de interne nr. 779 din 31 iulie 1998, reclamantul a fost declarat indezirabil.

Deoarece conținutul acestui ordin nu reiese din dosarele comisiei și nici din cele ale judecătorei, instanța consideră că acest ordin nu există, nu a fost emis niciodată și că nu există posibilitatea ca reclamantul să îl atace în justiție în conformitate cu articolul 21 din Constituția României [...].”

3. Luarea în custodie publică a reclamantului în Centrul de primire, triere și cazare – Otopeni din București

14. După respingerea primei sale cereri pentru obținerea statutului de refugiat (a se vedea supra, pct. 12), la 15 februarie 2000, reclamantul i-a fost comunicat și luat în custodie publică în Centrul de primire, triere și cazare – Otopeni din București. Reclamantul afirmă că a fost informat că era privat de libertate pe motiv că nu respectase Ordinul nr. 779/1998, de a cărui existență aflase de curând. Nu i-au fost transmise nici ordinul citat, nici orice alte documente. Nota întocmită cu ocazia luării în custodie publică a reclamantului menționa că această măsură era justificată prin faptul că fusese declarată persoană „indezirabilă”. Procesul-verbal de luare în custodie publică nu preciza motivele care justificau această măsură.

15. La 27 august 2001, întemeindu-se pe art. 79 alin. (2) din normele de aplicare a Legii nr. 123/2001 privind regimul străinilor în România și după ce a reamintit că reclamantul fusese luat în custodie publică pe motiv că cererea sa de azil fusese respinsă și că fusese declarat „indezirabil” prin Ordinul nr. 779/1998, Direcția generală de evidență informatizată a persoanei a prelungit această măsură, pe motiv că pe rolul instanțelor naționale erau proceduri judiciare privind situația reclamantului și că nu fusese obținut un document de călătorie de la Ambasada Palestinei la București.

16. La 31 ianuarie 2003, după ce a constatat că, deși reclamantul beneficia de statutul de refugiat, din motive de securitate națională și de ordine publică se impunea îndepărtarea sa pe teritoriu, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel București a dispus luarea în custodie publică, în temeiul art. 93 alin. (4) și al art. 134 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 194/2002 privind regimul străinilor în România. De asemenea, parchetul a indicat că reclamantul urma să fie plasat în centrul de primire.

17. În timpul plasării sale în centrul de primire, autoritățile au făcut, fără succes, demersuri pe lângă Ambasada Palestinei la București pentru ca aceasta din urmă să elibereze un document de călătorie reclamantului. În plus, demersurile, pentru acceptarea cererii reclamantului, ale reprezentanților Înaltului Comisariat al Organizației Națiunilor Unite pentru Refugiați („UNHCR”) pe lângă reprezentanții Canadei și ai Norvegiei nu au avut succes.

4. Proceduri în vederea obținerii eliberării reclamantului

18. La 20 aprilie 2001, întemeindu-se pe Legea contenciosului administrativ nr. 29/1990, reclamantul a formulat o acțiune în justiție, solicitând eliberarea sa din centrul de reținere, anularea Ordinului nr. 779/1998 și acordarea de daune-interese pentru reținere ilegală.

19. Prin hotărârea din 28 iunie 2001, ținând seama de hotărârea din 19 septembrie 2000 prin care i se acorda statutul de refugiat și considerând că ordinul contestat fusese emis în temeiul unui articol de lege declarat neconstituțional (infra, pct. 40), Curtea de Apel București a admis acțiunea acestuia. De asemenea, a observat că, în procesul-verbal din 3 august 1998, reclamantul nu fusese informat decât cu privire la obligația sa de a părăsi țara din cauza expirării permisului său de ședere și nu din cauză că fusese declarat persoană „indezirabilă”.

20. Ministerul a formulat recurs, subliniind că reclamantul nu beneficia de un permis de ședere în țară, în măsura în care fusese declarat „indezirabil” din motive de securitate națională. Lipsa comunicării ordinului în cauză către reclamant nu avea, potrivit ministerului, nicio importanță, în măsura în care autoritățile competente decisese că reclamantul prezenta un pericol pentru ordinea publică și că motivele nu trebuiau să îi fie comunicate.

21. Prin hotărârea definitivă din 27 mai 2002, Curtea Supremă de Justiție a admis recursul ministerului și a trimis cauza în fața Curții de Apel București. Curtea Supremă a reținut că, deși reclamantul nu putea să fie informat cu privire la motivele pe care se baza Ordinul nr. 779/1997, instanțele puteau fi informate cu privire la acest lucru. Prin urmare, a trimis cauza în fața curții de apel pentru ca ministerul să depună la dosar ordinul și motivele care îl justificau.

22. Din conținutul deciziilor prezentate în continuare reiese că Ordinul nr. 779/1997 și procesul-verbal din 3 august 1998 au fost depuse la dosar.

23. Prin hotărârea din 23 octombrie 2002, curtea de apel a respins acțiunea reclamantului ca nefondată. Aceasta a considerat că reclamantul era privat de libertate în temeiul „unui alt act administrativ”, adoptat după nerespectarea Ordinului nr. 779/1997, act pe care reclamantul nu îl contestase în justiție. De asemenea, aceasta a constatat că reclamantul nu contestase ordinul în litigiu în conformitate cu dispozițiile art. 5 din Legea nr. 29/1990.

24. Reclamantul a formulat recurs, susținând că Ordinul nr. 779/1998 nu îi fusese comunicat niciodată și că, prin urmare, nu putea să îl conteste în justiție potrivit procedurii prevăzute de Legea nr. 29/1990. Acesta a subliniat că menținerea sa în arest era ilegală și că recunoașterea statutului de refugiat în favoarea sa trebuia să aibă drept consecință anularea ordinului în litigiu.

25. Prin hotărârea definitivă din 25 septembrie 2003, Curtea Supremă de Justiție a respins recursul acestuia. Curtea Supremă a reținut că, deși ordinul în cauză nu a fost comunicat reclamantului din cauza caracterului său secret, acesta fusese informat cu privire la consecințele sale prin procesul-verbal din 3 august 1998. De asemenea, a observat că reclamantul fusese informat cu privire la existența acestui ordin cu ocazia luării sale în custodie publică.

26. Curtea Supremă a observat, de asemenea, că recunoașterea, în beneficiul reclamantului, a statutului de refugiat nu avea consecințe asupra Ordinului nr. 779/1997 care fusese emis anterior hotărârii definitive din 19 septembrie 2000. Potrivit Curții Supreme, respectarea de către administrația publică a drepturilor conferite reclamantului prin statutul de refugiat era un aspect care depășea cadrul procedurii, întrucât nu avea legătură cu actul administrativ contestat. În cele din urmă, aceasta a considerat că măsura de luare în custodie publică era prevăzută în mod explicit la art. 21 din Legea nr. 25/1969.

5. Punerea în libertate a reclamantului

27. La 31 iulie 2003, reclamantul a fost pus în libertate prin ordinul ministerului, pe motiv că perioada de cinci ani în timpul căreia fusese declarat indezirabil expirase.

28. Din comunicarea adresată Guvernului din partea Oficiului Român pentru Imigrări reiese că în 2000, reclamantul a obținut recunoașterea statutului de refugiat pe o perioadă de trei ani, și anume de la 19 septembrie 2000 până la 18 septembrie 2003. La 13 iunie 2002, reclamantului i s-au acordat un permis de ședere temporar și un pașaport. Prin decizia din 26 martie 2003, Oficiul Național pentru Refugiați a menținut statutul de refugiat al reclamantului fără limită de timp. La 5 august 2005, permisul de ședere al reclamantului a fost prelungit până la 4 august 2006. La 19 aprilie 2006, reclamantul a primit un nou document de călătorie valabil până la 2 februarie 2010.

29. În prezent, reclamantul se află în continuare pe teritoriul românesc. Acesta deține o legitimație de refugiat și locuiește într-un centru de primire administrat de Oficiul Național pentru Refugiați.

6. Condiții de viață în centrul de detenție

a) Condițiile materiale de viață

30. Potrivit reclamantului, condițiile de viață din centrul de detenție erau foarte proaste. Acesta afirmă că a împărțit cu alte opt persoane o cameră de 12 m², că a suportat condiții precare de igienă (lipsa apei calde și a dușurilor) și temperaturi extreme în timpul verii și al iernii și că a primit hrană proastă (alimente foarte dure, fără lapte, fructe sau legume). Potrivit Guvernului, apa caldă era furnizată o dată la fiecare două săptămâni, cu excepția unei perioade de o lună când lucrările de întreținere nu au permis acest lucru. Adaugă că hrana distribuită persoanelor luate în custodie publică asigura cel puțin 3 600 de calorii pe zi.

31. Reclamantul afirmă că a fost privat, de asemenea, de activitate și de exerciții fizice în aer liber. Pe parcursul celor trei ani și cinci luni de detenție în acest centru, a avut permisiunea de a părăsi sediul numai pentru întâlnirile oficiale și pentru ședințele în fața instanțelor interne, ceea ce a avut efecte importante asupra stării sale psihice.

32. Guvernul indică faptul că, deși înainte de 2002 centrul de detenție nu a beneficiat de spații speciale pentru activități, persoanele reținute aici aveau acces la un televizor și puteau ieși în curtea centrului, în grupuri de cinci până la șase persoane. Potrivit datelor oferite de Oficiul Român pentru Imigrări privind centrul de la Otopeni, în comunicarea din 14 noiembrie 2008, în urma lucrărilor efectuate în 2002, a fost amenajat un spațiu pentru plimbări în curtea centrului și au fost aduse alte îmbunătățiri în interiorul centrului. Persoanele luate în custodie publică beneficiau de plimbări zilnice, cu excepția zilelor în care personalul de supraveghere era insuficient.

b) Asistența medicală asigurată reclamantului

33. Asistența medicală era asigurată în centrul de detenție de un medic și doi infirmieri. La 15 februarie 2000, cu ocazia luării sale în custodie publică, reclamantul a fost examinat de un medic care l-a declarat „clinic sănătos”. Din dosarul medical al reclamantului reiese că următoarea examinare medicală a avut loc la 13 aprilie 2002.

34. Pentru a protesta împotriva condițiilor proaste de detenție și a detenției sale în centrul de detenție, reclamantul a făcut greva foamei în mai și iunie 2002 și la 24 ianuarie 2003, iar aceasta din urmă a durat trei săptămâni.

35. În timpul acestor greve ale foamei, reclamantul a fost examinat de mai multe ori de medic. La examinarea medicală din 7 mai 2002, medicul a constatat că reclamantul suferea de varice la gamba dreaptă. I s-a prescris un tratament chirurgical care nu a fost efectuat. La 15 mai 2002, reclamantul a refuzat tratamentul oferit de un infirmier. Boala pentru care îi fusese prescris acest tratament nu reiese din fișa sa medicală.

36. La 24 ianuarie 2003, reclamantul s-a plâns de dureri la nivelul gambelor, dar a refuzat îngrijirile infirmierului și a solicitat să fie examinat de un medic specialist. La 25 ianuarie 2003, a fost dus la serviciul de medicină internă al spitalului Ministerului de Interne, dar a refuzat să fie examinat precizând că începea o grevă a foamei și că accepta doar să fie examinat de un medic atașat la UNHCR. În timpul grevei foamei, reclamantul a fost examinat în mod periodic de către un infirmier sau medic, dar a refuzat de mai multe ori să efectueze analize, iar la 4 februarie 2003 a refuzat tratamentul medical și spitalizarea.

37. În perioada 11-14 februarie 2003, reclamantul a fost spitalizat la spitalul D. Gerota, unde a beneficiat de mai multe consultații specializate și de analize generale.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE RELEVANTE

38. Dispozițiile relevante ale Legii nr. 25/1969 privind regimul străinilor în Republica Socialistă România, în vigoare la momentul respectiv, prevăd următoarele:

Art. 4. „Străinului i se poate refuza intrarea în România, dacă:

[...]

d) i s-a ridicat dreptul de ședere în România, a fost expulzat ori este indezirabil [...];”

Art. 19. „Străinul venit în România pentru o ședere temporară este obligat să părăsească țara la expirarea termenului de ședere.

Șederea în România poate fi prelungită de către organul competent al Ministerului de Interne. Cererea de prelungire se va face cu cel puțin 24 ore înainte de expirarea termenului de ședere [...]

Art. 20. „Ministrul de interne poate ridica sau limita dreptul de ședere în România străinului care a încălcat legea română, precum și aceleia care prin atitudinea sau comportarea sa a adus prejudicii intereselor statului român.”

Art. 21. „Străinul aflat temporar în România căruia i s-a ridicat dreptul de ședere este obligat să părăsească țara în termen de 48 ore de la data când aceasta i s-a adus la cunoștință [...]

În cazul când nu se conformează prevederilor alineatelor precedente, străinul poate fi expulzat prin ordinul ministrului de interne. Dacă străinului nu i se permite accesul pe teritoriul statului în care urmează să intre sau prin care urmează să treacă, prin ordinul ministrului de interne i se va stabili obligația de ședere într-o localitate determinată, până când plecarea din țară va fi posibilă.

Străinul căruia i s-a stabilit obligația șederii într-o anumită localitate nu se poate deplasa în afara acesteia decât cu aprobarea organelor competente ale Ministerului de Interne.”

39. Art. 19 alin. (3) din Constituție, în vigoare la momentul faptelor, era redactat după cum urmează:

„Expulzarea sau extrădarea se hotărăște de justiție.”

40. La 16 noiembrie 2000, prin Decizia nr. 225/2000, Curtea Constituțională s-a pronunțat cu privire la compatibilitatea dintre art. 20 din Legea nr. 25/1969 și principiul constituțional al dreptului de acces la instanță. Curtea Constituțională a considerat că articolul citat anterior nu era conform cu Constituția, din următoarele motive:

„Deși în prevederile art. 20 din Legea nr. 25/1969 sunt utilizate expresiile «ridicare» sau «limitare» a dreptului de ședere în România pentru străinul care a încălcat legea română, precum și aceleia care a adus prejudicii statului, și nu expresia «expulzare», art. 21 alin. (3) din această lege permite totuși ministrului de interne să dispună «expulzarea» străinului atunci când acesta nu se conformează ordinului de a părăsi țara.

Curtea constată că dispozițiile art. 20 din Legea nr. 25/1969 în temeiul cărora ministrul de interne poate ridica sau limita dreptul de ședere în România a unui străin pot avea ca efect expulzarea sa, ceea ce contravine art. 19 alin. (3) din Constituție, potrivit cărora expulzarea se hotărăște de justiție.”

41. Art. 21 din Legea nr. 123 din 2 aprilie 2001 privind regimul străinilor în România, publicată în Monitorul Oficial nr. 168 din 3 aprilie 2001, care a abrogat Legea nr. 25/1969 citată anterior, prevedea următoarele:

Art. 21. „(1) Străinul care nu se conformează prevederilor art. 17 [să părăsească teritoriul statului român în termenul de valabilitate a vizei] [...] poate fi returnat în țara sa de origine [...]

(2) Măsura returnării se dispune de Ministerul de Interne [...]

(3) Până la îndeplinirea măsurii prevăzute la alin. (2), străinul care nu dispune de un document de călătorie valabil și de mijloace materiale poate fi cazat în locuri amenajate special în acest scop de Ministerul de Interne.”

42. Potrivit art. 79 din Normele metodologice de aplicare a Legii nr. 123/2001, durata cazării temporare stabilită prin decizia Direcției generale de evidență informatizată a persoanei nu poate depăși, de regulă, trei luni. Potrivit alineatului (2) al acestui articol, prelungirea duratei cazării temporare peste acest termen se poate face în baza unui referat motivat al Direcției generale de evidență informatizată a persoanei.

43. Dispozițiile relevante ale Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 194/2002 privind regimul străinilor în România, publicată în Monitorul Oficial din 27 decembrie 2002 și intrată în vigoare la 26 ianuarie 2003, care a abrogat Legea nr. 123/2001, astfel cum erau redactate atunci când erau în vigoare, prevedeau următoarele:

Art. 84 alin. (2). „2. Comunicarea datelor și informațiilor care constituie motivele ce au stat la baza deciziei de declarare ca indezirabil pentru rațiuni de siguranță națională se poate face numai în condițiile stabilite și către destinatarii în mod expres prevăzuți de actele normative care reglementează regimul activităților referitoare la siguranța națională și protejarea informațiilor clasificate. Asemenea date și informații nu pot fi, sub nicio formă, direct sau indirect, aduse la cunoștința străinului declarat indezirabil.”

Art. 93. „(1) Luarea în custodie publică este o măsură de restrângere a libertății de mișcare dispusă de magistrat împotriva străinului care nu a putut fi returnat în termenul prevăzut de prezenta ordonanță de urgență, precum și împotriva străinului care a fost declarat indezirabil sau cu privire la care instanța a dispus expulzarea.

(2) În cazul străinilor împotriva cărora s-a dispus măsura returnării, luarea în custodie publică se dispune de către procurorul anume desemnat din cadrul Parchetului de pe lângă Curtea de Apel București, pe o perioadă de 30 de zile [...]

(4) Luarea în custodie publică a străinilor declarați indezirabili se dispune de către procurorul care a dispus măsura declarării ca indezirabil, prin ordonanță prevăzută la art. 83 alin. (3) [...]

(7) Străinii împotriva cărora s-a dispus măsura returnării pot depune plângere împotriva măsurii luării în custodie publică, dispusă de procuror în condițiile prevăzute la alin. (2), la Curtea de Apel București [...]

44. Legea nr. 56 din 13 martie 2007 pentru modificarea și completarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 194/2002, publicată în Monitorul Oficial nr. 201 din 26 martie 2007 și intrată în vigoare la 29 martie 2007, prevede, la art. 83, că măsura pentru declararea ca indezirabil se dispune de Curtea de Apel București, la sesizarea procurorului. Datele și informațiile în baza cărora se propune declararea ca indezirabil pentru rațiuni de securitate națională se pun la dispoziția instanței de judecată. Curtea de Apel București pronunță hotărârea definitivă în camera de consiliu. Instanța de judecată aduce la cunoștință străinului faptele care stau la baza sesizării, cu respectarea prevederilor actelor normative care reglementează regimul activităților referitoare la siguranța națională și protejarea informațiilor clasificate.

45. Dispozițiile relevante ale Legii contenciosului administrativ nr. 29/1990, în vigoare la momentul respectiv, prevăd următoarele:

Art. 5. „1. Înainte de a cere tribunalului anularea actului [...], cel care se consideră vătămat se va adresa pentru apărarea dreptului său, în termen de 30 de zile de la data când i s-a comunicat actul administrativ [...], autorității emitente, care este obligată să rezolve reclamația în termen de 30 de zile de la aceasta.

[...]

5. În toate cazurile, introducerea cererii la tribunal nu se va putea face mai târziu de un an de la data comunicării actului administrativ a cărui anulare se cere.”

46. Guvernul a prezentat Curții o hotărâre definitivă a Curții Supreme de Justiție din 30 ianuarie 2002 și o hotărâre a Curții de Apel Bacău din 5 martie 2002, prin care se respingeau pe fond acțiuni având ca obiect plângeri în fața instanțelor administrative față de ordine de declarare ca indezirabili a unor străini; din conținutul hotărârii definitive citate anterior reiese că ordinul prin care persoana în cauză era declarată indezirabilă îi fusese comunicat acesteia, iar din conținutul sentinței reiese că ordinul fusese pronunțat în temeiul Legii nr. 123/2001. Din conținutul acestor hotărâri reiese că respectiva competență a instanțelor naționale era limitată la a verifica dacă normele procedurilor fuseseră respectate și dacă autoritatea publică nu săvârșise o eroare gravă în exercitarea dreptului său de apreciere. În plus, Ministerul de Interne nu era obligat să depună la dosar documentele care justificau această măsură, ce priveau securitatea națională.

47. De asemenea, Guvernul a prezentat o hotărâre a Curții de Apel București privind plângerea referitoare la o măsură de luare în custodie publică dispusă de parchet împotriva unei persoane pentru care s-a dispus returnarea în temeiul art. 93 alin. (2) din OUG nr. 194/2002.

III. INSTRUMENTELE INTERNAȚIONALE

48. Comitetul european pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante („CPT”) a efectuat mai multe vizite în România la Centrul de primire, triere și cazare – Otopeni din București.

49. Raportul prezentat Guvernului României cu privire la vizita efectuată de CPT în România între 24 septembrie – 6 octombrie 1995 conține următoarele pasaje relevante:

„90. Existau secțiuni separate pentru bărbați și femei, iar acestea erau bine luminate (inclusiv acces bun la lumina zilei) și aerisite.

Secțiunea rezervată bărbaților consta dintr-o cameră de aproximativ 28 m², echipată cu 11 paturi și mai multe mese, și o intrare de 10 m² care putea fi folosită pentru cazare în caz de nevoie. Instalațiile sanitare (inclusiv un duș) erau situate în apropiere, iar deținuții aveau acces liber la acestea. Starea de întreținere și de curățenie a locurilor (inclusiv paturi, lenjerie de pat și instalații sanitare) era satisfăcătoare [...]”

50. Raportul prezentat Guvernului României cu privire la vizita efectuată în România de CPT între 24 ianuarie – 5 februarie 1999 conține următoarele pasaje relevante:

„a) Vizita de monitorizare la Centrul de primire, triere și cazare – Otopeni din București

[...]

Descrierea locurilor făcută la pct. 90 din primul raport rămâne în ansamblu valabilă, deși aranjarea spațiilor de dormit în secțiunea rezervată bărbaților a fost puțin modificată. Cu toate acestea, s-a observat o degradare semnificativă a condițiilor materiale: podeaua și pereții spațiilor sanitare erau prost întreținute, furnizarea apei calde era oprită (pentru a compensa, se puneau sticle de apă pe radiatoare); [...]

În ceea ce privește alimentația, constatările făcute au fost dintre cele mai îngrijorătoare. Din întâlnirile avute cu responsabilii centrului și cu alte persoane a reieșit că poliția de frontieră nu dispunea de niciun buget în acest sens, iar companiile aeriene, administrația aeroportului și autoritățile refuzau să își asume responsabilitatea pentru acoperirea cheltuielilor privind alimentația. Cu privire la cele două persoane reținute în centru la momentul vizitei, una dintre ele, deoarece avea bani, a putut să își procure hrană; cealaltă, fără bani, nu mâncase nimic din ajun.

La fel ca în 1995, nu se luase nicio măsură pentru a asigura persoanelor reținute pe perioade prelungite exerciții în aer liber, în pofida recomandării făcute de CPT. Acest lucru este și mai regretabil întrucât șederea în centrul aeroportului poate fi lungă, până la trei luni, potrivit autorităților responsabile. Cu privire la celelalte activități, posibilitățile se limitau la accesul în zona de tranzit a aeroportului. Delegația comunicase o observație la fața locului cu privire la exercițiile în aer liber, care se referea și la persoanele reținute în centrele de detenție (supra, pct. 10). Răspunsurile oferite nu au oferit nicio explicație.

Cu privire la îngrijirile medicale, în caz de necesitate se făcea apel la serviciul medical al aeroportului, cu posibilitatea de transfer în caz de urgență către un spital din București.

CPT a evidențiat deja că această zonă de detenție nu era potrivită pentru o ședere îndelungată: activitățile erau limitate, iar atmosfera generală era mai degrabă claustrofobă. Trebuie să repete această concluzie și să recomande autorităților să depună toate eforturile necesare pentru a limita șederea în acest centru la strictul necesar, utilizând mai ales facilitățile nou create sau care urmează să fie create [...]”.

51. Raportul prezentat Guvernului României cu privire la vizita efectuată în România de CPT între 16 ianuarie – 25 septembrie 2002 și între 9-11 februarie 2003 conține următoarele pasaje relevante:

„b. Situația în unitățile verificate:

Delegația CPT a vizitat Centrul pentru străini de la Otopeni; cu o capacitate oficială de 90 de locuri, în acest centru se aflau, la momentul vizitei, 47 de persoane [...].

Cu toate acestea, la Centrul pentru străini de la Otopeni, a adunat de la persoanele reținute un număr deloc neglijabil de declarații potrivit cărora personalul le-ar fi obligat să plătească mită (denumită eufemistic „comisioane”) în schimbul anumitor privilegii/elemente de confort (de exemplu, vizite ale unor prieteni, articole cumpărate în afara centrului). A adunat declarații similare de la alte surse. Acest lucru ar fi inacceptabil. CPT recomandă deschiderea unei anchete și luarea de măsuri pentru a pune capăt acestei practici dacă se dovedește a fi reală [...].

Condițiile materiale de detenție erau satisfăcătoare în unitățile pentru persoane deținute în temeiul legislației privind străinii pe care delegația le-a vizitat. Spațiile de dormit erau bine iluminate (inclusiv accesul la lumina zilei) și bine aerisite, aveau o suprafață locuibilă suficientă în raport cu numărul de persoane pe care le puteau caza și dispuneau de paturi și de mobilă suficiente. Deținuții aveau acces liber la toalete corespunzătoare, inclusiv noaptea [...].

Situația era semnificativ mai proastă în ceea ce privea regimul. Nu era prevăzută nicio activitate organizată.

Iar delegația a adunat numeroase plângeri cu privire la faptul că prea puțin timp era alocat exercițiilor în aer liber în centru, precum și în anexa din zona de tranzit a aeroportului. Se pare că deținuții nu aveau acces zilnic la spațiile de promenadă.

CPT recomandă luarea unor măsuri pentru dezvoltarea activităților la Centrul pentru străini; aceste activități ar trebui să includă accesul la radio/televiziune și la ziare/reviste, precum și la alte mijloace recreative (de exemplu, jocuri de societate, tenis de masă). De asemenea, recomandă să fie date instrucțiuni ferme pentru a garanta tuturor persoanelor deținute în temeiul legislației privind străinii cel puțin o oră pe zi de exerciții în aer liber [...].

Sistemul în vigoare era satisfăcător, de asemenea, în privința serviciului medical al centrului. Acesta din urmă dispunea de un medic care mergea periodic în unitate și de doi infirmieri cu normă întreagă. Un membru al echipei de îngrijitori de la centru examina deținuții după admiterea lor și aveau loc consultații medicale la cerere [...].”

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 3 DIN CONVENȚIE

52. Reclamantul se plânge de condițiile proaste de viață din Centrul de primire, triere și cazare – Otopeni din București. Acesta invocă art. 3 din convenție, formulat după cum urmează:

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante”

53. Guvernul contestă acest argument.

A. Cu privire la admisibilitate

54. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

55. Reclamantul precizează că, după luarea sa în custodie publică, timp de mai mult de un an a împărțit o cameră cu alte treisprezece persoane dintre care două sufereau de tuberculoză și că numai spre sfârșitul șederii sale a fost plasat într-o cameră cu alte cinci persoane. Afirmă că a suportat condiții precare de igienă și că a primit hrană de proastă calitate. Subliniază că respectivul control medical efectuat de către un infirmier cu ocazia luării sale în custodie publică a fost foarte sumar. Adaugă că numai după doi ani de la luarea sa în custodie publică a fost examinat de către un medic, și anume la 13 aprilie 2002, și că nu a beneficiat de îngrijiri medicale decât atunci când a făcut greva foamei.

56. Reclamantul denunță practica acelor „comisioane” impusă de personalul de la centrul de detenție și lipsa activității fizice în timpul șederii sale, care a contribuit la agravarea stării sale de sănătate. În acest sens, face trimitere la raportul CPT redactat după vizitele la centrul de detenție între 16 - 25 septembrie 2002 și între 9 - 11 februarie 2003 (supra, pct. 51). Reclamantul precizează că, la examinarea medicală din 7 mai 2002, medicul a constatat că suferea de varice și i-a recomandat o intervenție chirurgicală care nu a fost niciodată efectuată, în ciuda faptului că a suferit în mai multe rânduri de dureri puternice la gambă și că a solicitat să fie examinat de un medic specialist.

57. Reclamantul contestă că ar fi participat la incendierea centrului, după cum susține Guvernul, și observă că, după incendiu, autoritățile au desfășurat o anchetă pentru identificarea responsabililor. Or, reclamantul nu făcea parte dintre aceștia.

58. Făcând trimitere la același raport al CPT ca și reclamantul și la cauza *Mogos împotriva României* (nr. 20420/02, 13 octombrie 2005), Guvernul consideră că reclamantul nu a prezentat nicio probă obiectivă privind afirmațiile sale și că nu este dovedit că respectivele condiții de viață în centru erau suficient de proaste pentru a presupune o încălcare a art. 3 din convenție. Acesta constată că, în timpul șederii sale în centrul de detenție, reclamantul a fost plasat într-o cameră dotată cu șase paturi și un grup sanitar, inclusiv o cabină de duș. Potrivit Guvernului, la momentul luării sale în custodie publică, reclamantul a beneficiat de un control medical care a constatat că era apt pentru a fi luat în custodie publică. Acesta enumeră examenele medicale de care a beneficiat reclamantul în timpul șederii sale și subliniază că acesta din urmă a refuzat de mai multe ori asistența medicală oferită.

59. Guvernul remarcă faptul că reclamantul putea să participe în centrul de detenție la diferite activități și să facă plimbări. Mai consideră că raportul CPT redactat în urma vizitei efectuate la centrul de detenție în luna februarie 1999 (supra, pct. 50) nu este relevant pentru prezenta cauză, întrucât condițiile de viață s-au ameliorat mult după această vizită.

60. În cele din urmă, Guvernul adaugă, fără să ofere detalii, că în timpul șederii sale în centrul de detenție, reclamantul a avut un comportament nepotrivit față de personal și a participat la o incendiere a centrului.

2. Motivarea Curții

61. Curtea constată că reclamantul s-a aflat în centrul de detenție al aeroportului Otopeni de la 15 februarie 2000 până la 31 iulie 2003, și anume pe o perioadă de trei ani și cinci luni. Privat de libertatea sa, nu putea să circule liber și nu putea să părăsească centrul de detenție fără consimțământul autorităților.

62. Curtea reamintește că măsurile privative de libertate sunt însoțite de obicei de suferințe și umilire. Cu toate acestea, art. 3 impune statului să se asigure că orice prizonier este deținut în condiții care sunt compatibile cu respectarea demnității umane, că modalitățile de executare a pedepsei nu supun persoana în cauză unei suferințe sau unei încercări de o intensitate care să depășească nivelul inevitabil de suferință inerent detenției și că, ținând seama de cerințele practice din închisoare, sănătatea și confortul prizonierului sunt asigurate în mod corespunzător [*Riad și Idiab împotriva Belgiei*, nr. 29787/03 și 29810/03, pct. 99, CEDO 2008-.... (fragmente)].

63. În cazul evaluării condițiilor de detenție, trebuie să se țină seama de efectele cumulate ale acestora, precum și de afirmațiile specifice ale reclamantului. Pentru această evaluare, trebuie să se țină seama „de faptul că convenția este un instrument viu care trebuie interpretat în lumina condițiilor de viață actuale” și de faptul că nivelul crescând de exigență în materie de protecție a drepturilor omului și a libertăților fundamentale presupune, în paralel și în mod ineluctabil, un mai mare grad de fermitate în aprecierea atingerilor aduse valorilor fundamentale ale societăților democratice [*Mubilanzila Mayeka și Kaniki Mitunga împotriva Belgiei*, nr. 13178/03, pct. 48, CEDO 2006-XI].

64. În speță, Curtea constată că anumite aspecte ale condițiilor de viață a reclamantului în centrul de detenție, și anume numărul de persoane cazate împreună cu reclamantul, fac obiectul unei dispute între părți. Curtea nu consideră necesar să adopte o poziție privind acest aspect al condițiilor de existență în măsura în care poate recurge la o evaluare a cauzei întemeindu-se pe alte aspecte privind condițiile de viață prezentate în argumentele părților și rapoartele CPT (supra, pct. 50 și 51).

65. Curtea subliniază că, pe parcursul șederii reclamantului în centrul de detenție, au avut loc lucrări de îmbunătățire a incintei. În măsura în care părțile nu indică data la care aceste lucrări au fost realizate în 2002, Curtea va lua ca dată de referință vizita CPT între 16 - 25 septembrie 2002. În acest raport, CPT a evidențiat o îmbunătățire a condițiilor de viață în cadrul centrului. Prin urmare, Curtea va examina în mod succesiv condițiile de viață în cadrul centrului înainte și după luna septembrie 2002.

a) Condițiile de viață în cadrul centrului de detenție înainte de septembrie 2002

66. Curtea constată că afirmațiile reclamantului cu privire la condițiile precare de viață din centrul de detenție sunt confirmate de raportul CPT realizat în urma vizitei sale efectuate între 24 ianuarie - 5 februarie 1999. În această privință, observă condițiile proaste de igienă și proasta calitate a hranei denunțate de reclamant. Curtea evidențiază în special faptul că persoana în cauză nu beneficia de acces la dușuri decât o singură dată la fiecare două săptămâni, fapt care nu este contestat de Guvern. În plus, era închis majoritatea timpului, iar posibilitatea de a avea o activitate fizică era foarte limitată. Această stare de fapt ridică în sine probleme din punct de vedere al art. 3 din convenție (*mutatis mutandis Maciuca împotriva României*, nr. 25763/03, 26 mai 2009, pct. 25). Curtea subliniază, de asemenea, că CPT a constatat că centrul de detenție nu era potrivit pentru o ședere prelungită. Aceasta consideră că, prin însăși natura sa, era vorba de un loc destinat să primească persoane pentru perioade scurte de timp și nu era adaptat nevoilor unei șederi de mai mulți ani.

67. De asemenea, Curtea observă că reclamantul nu a beneficiat de îngrijiri medicale specifice în ciuda recomandărilor medicului (supra, pct. 35). În plus, este necesar să se constate că reclamantul a fost urmărit din punct de vedere medical numai în timpul grevelor foamei și că examenele efectuate se limitau la analizarea consecințelor acestor greve.

68. Curtea admite că, în speță, nimic nu indică faptul că a existat într-adevăr intenția de a denigra sau de a aduce atingere demnității reclamantului. Totuși, aceasta reamintește că, în cazul în care este necesar să se țină seama de problema dacă scopul tratamentului era de a umili sau de a denigra victima, absența unui astfel de scop nu poate exclude constatarea încălcării art. 3. Curtea consideră că respectivele condiții de viață pe care reclamantul a trebuit să le suporte de la 15 februarie 2000 până în septembrie 2002 i-au adus atingere demnității sale și i-au inspirat sentimente de umilință și de înjosire.

69. Prin urmare, a fost încălcat art. 3 din convenție din cauza condițiilor de viață suportate de reclamant în cadrul centrului de detenție până în septembrie 2002.

b) Condițiile de viață în cadrul centrului de detenție după septembrie 2002

70. Curtea observă că, în septembrie 2002, CPT a constatat că respectivele condiții materiale de viață din centrul de detenție erau satisfăcătoare. Deși este adevărat că activitățile recreative din centru mai trebuie îmbunătățite, nu este mai puțin adevărat că acest singur element nu poate fi considerat ca atingând nivelul de gravitate prevăzut de art. 3 din convenție. Curtea acordă importanță faptului că, la 24 și 25 ianuarie 2003, deși personalul medical din centru a încercat să asigure reclamantului o examinare medicală specializată, acesta din urmă a refuzat îngrijirile propuse.

71. În aceste condiții, Curtea consideră că, după septembrie 2002, nu este dovedit că respectivele condiții de viață a reclamantului în centrul de detenție au fost suficient de severe pentru a presupune încălcarea art. 3 din convenție.

72. Prin urmare, nu a fost încălcat art. 3 din convenție din cauza condițiilor de viață suportate de reclamant în cadrul centrului de detenție după septembrie 2002.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 5 § 1 DIN CONVENȚIE

73. Reclamantul denunță o încălcare a dreptului său la libertate, invocând art. 5 § 1 lit. b) și f) din convenție. Curtea consideră că respectivul capăt de cerere al reclamantului trebuie examinat sub incidența art. 5 § 1 din convenție care prevede următoarele:

„1. Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale.”

74. Guvernul contestă argumentul reclamantului.

A. Cu privire la admisibilitate

75. Curtea constată că, în observațiile sale pe fondul cauzei (infra, pct. 80), Guvernul susține că reclamantul avea la dispoziția sa căi de atac la nivel național pentru a obține controlul legalității luării sale în custodie publică. Ținând seama de circumstanțele cauzei, Curtea consideră că este necesar să examineze excepția de neepuizare a căilor de atac interne sub incidența pe art. 5 § 4 din convenție (infra, pct. 104-111).

76. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

77. Reclamantul pretinde că detenția sa din perioada 15 februarie 2000 – 31 iulie 2003, efectuată în baza Ordinului nr. 779/1998, care nu i-a fost niciodată comunicat, a fost arbitrară și disproporționată. Acesta consideră că nu a fost inițiată împotriva sa nicio procedură de expulzare și observă că articolul de lege prin care ministrul de interne era autorizat să dispună ridicarea dreptului său de ședere a fost declarat neconstituțional (supra, pct. 40). Evidențiază că nu a fost niciodată informat cu privire la motivele care justificau privarea sa de libertate sau durata acesteia și că nu a fost niciodată adus în fața unui judecător care să se pronunțe cu privire la temeinicia luării sale în custodie publică.

78. În afară de aceasta, el subliniază că, în temeiul Legii nr. 25/1969, atunci când îndepărtarea de pe teritoriu nu era posibilă, străinul trebuia să fie consemnat la domiciliu într-o localitate și nu închis într-un centru. De asemenea, observă că, la sfârșitul celor cinci ani în timpul cărora a fost declarat indezirabil, a fost pus în libertate fără ca o altă măsură să fie luată împotriva sa având în vedere pretinsul pericol pe care îl reprezenta pentru securitatea națională.

79. Guvernul constată că, prin Ordinul nr. 779/1998, ministerul a ridicat dreptul de ședere al reclamantului în România, l-a declarat persoană indezirabilă pe o perioadă de cinci ani și a dispus ca Inspectoratul General de Poliție să execute ordinul și să asigure plecarea reclamantului din teritoriu în termen de patruzeci și opt de ore. Acesta admite că în procesul-verbal redactat la 3 august 1998 nu se menționa că reclamantul fusese declarat persoană „indezirabilă”, dar subliniază că se făcea trimitere la art. 19 din Legea nr. 25/1969 pe motiv că persoana în cauză nu părăsise țara la expirarea permisului său de ședere. Subliniază că, deși Ordinul nr. 779/1998 nu a fost comunicat reclamantului, acesta din urmă a fost informat cu privire la consecințele sale prin procesul-verbal din 3 august 1998.

80. Guvernul subliniază că, la momentul luării în custodie publică a reclamantului, o procedură de expulzare se afla în curs și că detenția acestuia din urmă era „legală”. Subliniază că privarea de libertate a reclamantului avea o bază legală în dreptul intern, și anume legile nr. 25/1969 și 123/2001, precum și OUG nr. 194/2002, și că aceste acte normative îndeplineau condițiile de previzibilitate și de accesibilitate. Guvernul consideră că Ordinul nr. 779/1998 și raportul prin care se prelungea luarea reclamantului în custodie publică reprezentau acte care puteau face obiectul unei contestații prin intermediul contenciosului administrativ și observă că OUG nr. 194/2002 prevedea o cale de atac specială.

81. Guvernul consideră că luarea reclamantului în custodie publică era o măsură necesară din cauza refuzului său de a părăsi țara și a faptului că îndepărtarea nu putea fi efectuată imediat, din cauza lipsei unui document de călătorie valabil.

2. Motivarea Curții

82. Curtea reamintește că, prin proclamarea „dreptului la libertate”, art. 5 § 1 se referă la libertatea fizică a persoanei; el are drept scop să asigure ca nimeni să nu fie privat de aceasta în mod arbitrar (*Aksoy împotriva Turciei*, 18 decembrie 1996, pct. 76, *Culegere de hotărâri și decizii* 1996-VI). În afară de aceasta, pentru a stabili dacă o persoană este privată de libertatea sa în sensul art. 5, trebuie să se plece de la situația sa concretă și să se țină seama de un ansamblu de criterii, precum genul, durata și modalitățile de executare a măsurii considerate (hotărârea *Engel și alții împotriva Țărilor de Jos* din 8 iunie 1976, seria A nr. 22, pct. 58-59, *Guzzardi împotriva Italiei* din 6 noiembrie 1980, seria A nr. 39, pct. 92, și *Amuur împotriva Franței*, 25 iunie 1996, pct. 42, *Culegere de hotărâri și decizii* 1996-III).

83. Curtea constată că, în speță, reclamantul s-a aflat în Centrul de primire, triere și cazare Otopeni din București timp de aproximativ trei ani și cinci luni, până la îndepărtarea de pe teritoriul țării. Reclamantul nu putea să circule liber și nu putea să părăsească centrul de detenție fără consimțământul autorităților. Curtea conchide că menținerea reclamantului în centrul de detenție se interpretează, din cauza restricțiilor suportate, ca o privare de libertate (a se vedea, de asemenea, *Amuur*, citată anterior, pct. 43 și *Riad și Ibiad*, citată anterior, pct. 68).

84. Rămâne să se stabilească dacă această privare era compatibilă cu art. 5 § 1 din convenție. În privința „legalității” unei privări de libertate, Curtea reamintește că art. 5 § 1 face trimitere, în principal, la legislația națională și consacră obligația de a respecta normele de fond, precum și normele de procedură ale acesteia. Curtea trebuie, pe de altă parte, să fie convinsă că detenția din perioada în speță este conformă scopului art. 5 § 1, și anume protejarea individului de orice privare arbitrară de libertate [*A. și alții împotriva Regatului Unit* (GC), nr. 3455/05, pct. 164, CEDO 2009-...].

85. Solicitând ca orice privare de libertate să se realizeze „conform căilor legale”, art. 5 § 1 impune, în primul rând, ca orice detenție să aibă o bază legală în dreptul intern. Cu toate acestea, Curtea reamintește că cerința ca privarea de libertate să se realizeze „conform căilor legale” nu se limitează la a face trimitere la dreptul intern; aceasta implică, de asemenea, calitatea legii, vrea să fie compatibilă cu supremația dreptului, noțiune inerentă tuturor articolelor convenției (*Amuur*, citată anterior, pct. 50). O astfel de calitate presupune ca o lege națională care autorizează o privare de libertate să fie suficient de accesibilă și destul de precisă pentru a permite persoanelor în cauză, înconjurându-se la nevoie de consilieri pregătiți, să prevadă, în circumstanțele cauzei, cu un grad rezonabil, consecințele ce pot deriva dintr-un anumit act (*Steel și alții împotriva Regatului Unit*, 23 septembrie 1998, pct. 54, *Culegere de hotărâri și decizii* 1998-VII și *Baranowski împotriva Poloniei*, nr. 28358/95, pct. 52, CEDO 2000-III).

86. În speță, perioada de privare de libertate în litigiu a început la 15 februarie 2000 și s-a încheiat la 31 iulie 2003, atunci când reclamantul a fost eliberat, după ce a fost prelungită la 27 august 2001 și 31 ianuarie 2003. Prin urmare, reclamantul a fost privat de libertate în mod neîntrerupt timp de trei ani și cinci luni.

87. Curtea observă că Ordinul nr. 779/1998, întemeiat pe art. 20 din Legea nr. 25/1969, prin care reclamantul a fost declarat persoană „indezirabilă”, constituia pentru autorități baza legală a privării de libertate. Or, Curtea observă că ordinul în cauză, care nu a fost niciodată comunicat reclamantului, nu prevedea ca măsură luarea în custodie publică a reclamantului sau privarea de libertate a acestuia. În plus, în temeiul art. 21 din Legea nr. 25/1969 în vigoare la momentul luării în custodie publică a reclamantului, persoanele care nu puteau face obiectul unei îndepărtări imediate de pe teritoriu trebuiau consemnate la domiciliu într-o anumită localitate și nu să fie private de libertate după cum a fost cazul pentru reclamant (supra, pct. 38). Prin urmare, Curtea consideră că, la momentul luării în custodie publică a reclamantului, ordinul în cauză nu putea constitui o bază legală, conformă cu dreptul intern, pentru privarea sa de libertate.

88. De asemenea, Curtea trebuie să verifice dacă deciziile de prelungire a măsurii de menținere a reclamantului în detenție luate ulterior au făcut ca privarea sa de libertate să fie compatibilă cu art. 5 § 1 din convenție. Curtea constată că, după intrarea în vigoare a Legii nr. 123/2001 și a OUG nr. 194/2002, luarea în custodie publică a unei persoane declarate indezirabile a cărei îndepărtare de pe teritoriu nu era posibilă imediat era prevăzută de lege. Prin urmare, conchide că măsura în litigiu avea o bază în dreptul intern. Rămâne să se stabilească dacă dreptul intern răspundea cerințelor de accesibilitate și de previzibilitate pentru protejarea persoanei în cauză de o privare arbitrară de libertate.

89. În privința accesibilității, Curtea constată că atât legea, cât și ordonanța menționată au fost publicate în Monitorul Oficial. Prin urmare, Curtea consideră că acest text răspundea criteriului accesibilității.

90. Cu privire la previzibilitate, Curtea reamintește că este evident că, în contextul specific al măsurilor referitoare la securitatea națională, cerința previzibilității nu poate fi aceeași ca în numeroase alte domenii (*Leander împotriva Suediei*, 26 martie 1987, pct. 51, seria A nr. 116 și *Al-Nashif împotriva Bulgariei*, nr. 50963/99, pct. 121, 20 iunie 2002). Cu toate acestea, persoanele care fac obiectul unei măsuri întemeiate pe motive de securitate națională nu trebuie să fie private de garanții împotriva caracterului arbitrar. Astfel, dreptul intern trebuie să ofere o protecție împotriva unor atingeri arbitrare aduse de puterea publică drepturilor garantate de convenție. Într-adevăr, existența unor garanții adecvate și suficiente împotriva abuzurilor, printre care în special cele privind procedurile de control eficace din partea puterii judecătorești, este cu atât mai necesară cu cât, pretinzând că apără democrația, asemenea măsuri riscă să o submineze și chiar să o distrugă [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Rotaru împotriva României* (GC), nr. 28341/95, pct. 55 și 59, CEDO 2000-V].

91. În speță, Curtea constată că privarea de libertate a reclamantului a fost prelungită întotdeauna pe motiv că fusese declarat indezirabil și că prezenta, conform autorităților, un pericol pentru securitatea națională (supra, pct. 15 și 16). Or, Curtea constată că nu a fost inițiată nicio anchetă împotriva reclamantului pentru participarea la săvârșirea vreunei infracțiuni în România sau într-o altă țară. Este suficient pentru Curte să constate că, în afară de motivul general menționat anterior, autoritățile, respectând dispozițiile legale aplicabile în materie, nu au oferit reclamantului nicio altă precizare cu privire la faptele care i se imputau și care reprezentau în mod implicit motivele privării sale de libertate.

92. De asemenea, Curtea acordă importanță faptului că instanțele naționale nu puteau efectua decât o examinare pur formală a deciziilor în care se constata că reclamantul fusese declarat indezirabil și care prelungeau luarea în custodie publică a acestuia (a se vedea, de asemenea, *infra*, pct. 104 - 111).

93. Întrucât reclamantul nu a beneficiat nici în fața autorităților administrative, nici în fața instanțelor naționale de gradul minim de protecție împotriva riscului de arbitrar din partea autorităților, Curtea consideră că, la momentul prelungirilor succesive, nici privarea sa de libertate nu avea o bază legală suficientă în dreptul intern, în măsura în care nu era prevăzută de „o lege” în conformitate cu cerințele convenției.

94. Având în vedere considerațiile precedente, Curtea conchide că privarea neîntreruptă de libertate a reclamantului timp de trei ani și cinci luni nu a avut o bază legală în conformitate cu cerințele art. 5 § 1 din convenție.

Prin urmare, a fost încălcată această dispoziție.

III. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 5 § 4 DIN CONVENȚIE

95. Reclamantul se plânge, de asemenea, că nu a putut contesta în fața unei instanțe legalitatea privării sale de libertate. Acesta invocă art. 5 § 4, art. 6 și art. 13 din convenție.

96. Curtea reamintește că art. 5 § 4 este o *lex specialis* în raport cu cerințele mai generale ale art. 13 (*Chahal*, citată anterior, pct. 126). În plus, în măsura în care procedura se referea la

punerea în libertate a reclamantului, Curtea va examina acest capăt de cerere numai sub incidența art. 5 § 4 din convenție care prevede următoarele:

„Orice persoană lipsită de libertatea sa prin arestare sau deținere are dreptul să introducă un recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să statueze într-un termen scurt asupra legalității deținerii sale și să dispună eliberarea sa dacă deținerea sa este ilegală.”

97. Guvernul respinge acest argument.

A. Cu privire la admisibilitate

98. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

99. Reclamantul consideră că, în măsura în care ordinul în litigiu în care era declarat indezirabil nu conținea motivele care justificau această măsură, nu putea beneficia de un recurs efectiv la nivel național pentru a obține controlul legalității privării sale de libertate. Consideră că acest lucru a condus la un dezechilibru între el și minister cu ocazia procedurii de anulare. Subliniază durata acestei proceduri și observă că instanțele naționale au pronunțat deciziile fără să fie depuse la dosar probe care să demonstreze pretinsul pericol pe care îl reprezenta pentru securitatea națională.

100. Guvernul consideră că reclamantul ar fi putut contesta legalitatea măsurilor luate împotriva sa prin intermediul contenciosului administrativ, recurs care era, potrivit acestuia, adecvat, eficace, accesibil și suficient. Guvernul își completează observațiile cu exemple din jurisprudența instanțelor naționale (a se vedea supra, pct. 46 și 47).

2. Motivarea Curții

101. Curtea reamintește că art. 5 § 4 recunoaște persoanelor arestate sau reținute dreptul de a introduce un recurs pentru a se verifica respectarea cerințelor de procedură și de fond necesare „legalității”, în sensul convenției, a privării lor de libertate.

102. Cerința echității procedurale care decurge din art. 5 § 4 nu impune aplicarea unor criterii uniforme și imuabile independente de context, de fapte și de circumstanțele cauzei. Deși o procedură care intră sub incidența art. 5 § 4 nu trebuie să fie însoțită întotdeauna de garanții identice cu cele prevăzute la art. 6 pentru litigiile civile sau penale, aceasta trebuie să aibă un caracter judiciar și să ofere individului în cauză garanții adaptate tipului de privare de libertate de care se plânge (*A. și alții*, citată anterior, pct. 203).

103. Curtea a recunoscut deja că utilizarea de informații confidențiale putea să se dovedească inevitabilă în cauzele în care securitatea națională era în joc, precizând în același timp că acest lucru nu însemna că autoritățile naționale erau scutite de controlul efectiv din partea instanțelor interne atunci când afirmau că o cauză privea securitatea națională și terorismul (*Chahal* citată anterior, pct. 130 și 131). În fața acestui organ de control, persoana în cauză trebuie să beneficieze de o procedură contradictorie pentru a-și putea prezenta punctul de vedere și a contesta argumentele autorităților (*Al-Nashif* citată anterior, pct. 123 și 124). A constatat deja existența în anumite țări a unor tehnici care permit să se concilieze, pe de o parte, preocupările legitime de securitate cu privire la tipul și sursele informațiilor și, pe de altă parte, necesitatea de a acorda pe deplin justițiabilului beneficiul normelor de procedură (*Al-Nashif* citată anterior, pct. 95).

104. Curtea observă că Guvernul menționează calea contenciosului administrativ ca fiind un recurs eficace pentru a se verifica legalitatea privării de libertate a reclamantului. Acesta indică, de asemenea, că OUG nr. 194/2002 prevedea o cale de atac specială.

105. În ceea ce privește recursul administrativ, Curtea observă că, în temeiul dispozițiilor legale în vigoare, termenul pentru contestarea unui act administrativ începe să curgă de la data comunicării acestuia către persoana în cauză, obligație care revenea autorităților. Or, în speță, ordinul respectiv nu a fost niciodată comunicat reclamantului datorită caracterului său secret. În afară de aceasta, în hotărârea sa din 19 septembrie 2000, Tribunalul București a constatat că reclamantul nu putea contesta Ordinul nr. 779, deoarece acesta nu îi fusese comunicat (supra, pct. 13 *in fine*).

106. În ceea ce privește recursul prevăzut la art. 93 din OUG 194/2002 (supra, pct. 43), Curtea observă că, din formularea articolului citat, reiese că acest recurs era limitat la situațiile prevăzute la art. 93 alin. (2). Or, măsura dispusă împotriva reclamantului la 31 ianuarie 2003 se referea la o situație diferită întemeiată pe art. 93 alin. (4) din OUG 194/2002. În afară de aceasta, Curtea observă că exemplul de jurisprudență prezentat de Guvern se referă la recursul unei persoane împotriva căreia măsura de returnare și de luare în custodie publică fusese dispusă în temeiul art. 93 alin. (2) din OUG 194/2002.

107. În orice caz, Curtea consideră că nici recursul administrativ, nici cel prevăzut de OUG 194/2002 nu puteau constitui căi de atac eficace împotriva deciziilor de luare în custodie publică a reclamantului din următoarele motive.

108. Curtea constată că reclamantul a fost informat doar verbal cu privire la existența ordinului în care fusese declarat persoană indezirabilă, fără ca motivele care justificau această măsură să îi fie comunicate.

109. În plus, din jurisprudența internă în materie, precum și din conținutul legilor succesive care au reglementat regimul străinilor, reiese că respectiva competență a instanțelor la examinarea legalității unui ordin în care o persoană era declarată indezirabilă era limitată la a verifica dacă normele de procedură fuseseră respectate și dacă autoritatea publică nu comisese o eroare gravă în exercitarea dreptului său de apreciere (supra, pct. 43 și, *mutatis mutandis*, *Lupșa împotriva României*, nr. 10337/04, pct. 58-60, CEDO 2006-VII). În această privință, Curtea observă că parchetul nu a oferit instanțelor naționale nicio precizare cu privire la faptele imputate reclamantului. Prin urmare, acest recurs pur formal nu putea să ofere persoanei în cauză posibilitatea de a prezenta în mod valabil punctul său de vedere și de a contesta argumentele autorităților.

110. În cele din urmă, Curtea constată intrarea în vigoare a Legii nr. 56/2007 (supra, pct. 44) care prevede în mod explicit că este de competența curții de apel să pronunțe o decizie în care o persoană este declarată indezirabilă după ce a examinat motivele care justificau o asemenea măsură și după ce a informat persoana în cauză cu privire la faptele de care este acuzată. Totuși, aceste modificări legislative, care trebuie apreciate, sunt cu mult ulterioare faptelor denunțate de reclamant și nu sunt în măsură să remedieze situația acestuia.

111. În aceste condiții, Curtea consideră că reclamantul nu a fost în măsură să introducă o contestație veritabilă cu privire la plângerea sa și nu a beneficiat de un recurs efectiv.

Prin urmare, a fost încălcat art. 5 § 4 din convenție.

IV. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ART. 5 § 5 DIN CONVENȚIE

112. Reclamantul se plânge, de asemenea, că nu a putut obține despăgubiri la nivel național pentru privarea sa de libertate pe care o consideră ilegală. Acesta invocă art. 5 § 5 din convenție care se citește după cum urmează:

„5. „Orice persoană care este victima unei arestări sau a unei dețineri în condiții contrare dispozițiilor acestui articol are dreptul la reparații.”

113. Guvernul respinge acest argument.

A. Cu privire la admisibilitate

114. Curtea constată că acest capăt de cerere nu este în mod vădit nefondat în sensul art. 35 § 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că acesta nu prezintă niciun alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarat admisibil.

B. Cu privire la fond

1. Argumentele părților

115. Reclamantul se plânge că a fost privat de posibilitatea de a solicita o reparație pentru privarea sa de libertate pe care o consideră ilegală, cu încălcarea art. 5 § 5 din convenție.

116. Guvernul consideră că reclamantul ar fi putut încerca să obțină reparații prin introducerea unei acțiuni în daune-interese în fața instanțelor civile. În orice caz, instanțele sesizate cu acțiunea de despăgubire a reclamantului au hotărât că detenția acestuia era legală.

2. Motivarea Curții

117. Curtea reamintește că art. 5 § 5 este respectat atunci când se pot solicita reparații pentru o privare de libertate care a avut loc în condiții contrare alin. 1, 2, 3 sau 4 (*Wassink împotriva Țărilor de Jos*, 27 septembrie 1990, pct. 38, seria A nr. 185-A). Prin urmare, dreptul la reparații enunțat la art. 5 § 5 presupune că o încălcare a unuia dintre celelalte alineate a fost stabilită de o autoritate națională sau de instituțiile convenției [*N.C. împotriva Italiei* (GC), nr. 24952/94, pct. 49, CEDO 2002-X], precum în prezenta cauză.

118. Curtea observă că Guvernul admite că nicio cale specifică de atac nu era disponibilă reclamantului pentru a obține reparații în cazul privării ilegale de libertate într-un centru de detenție. Aceasta observă, de asemenea, că, deși a indicat acțiunea în daune-interese prevăzută de Codul civil, ca fiind disponibilă reclamantului pentru a obține reparații, Guvernul nu a prezentat niciun exemplu relevant de jurisprudență pentru a-și susține afirmațiile [*mutatis mutandis, Rupa împotriva României* (nr. 1), nr. 58478/00, pct. 213-215, 16 decembrie 2008]. În plus, reclamantul a sesizat instanțele naționale cu un capăt de cerere pentru obținerea de daune-interese pentru deținerea ilegală (supra, pct. 18), acțiune care nu a fost admisă de instanțele naționale, în măsura în care acestea nu au considerat privarea de libertate a reclamantului ca fiind contrară dispozițiilor legale interne sau convenției.

119. Prin urmare, Curtea consideră că nu s-a stabilit că reclamantul avea la dispoziție, la nivel național, posibilitatea de a obține reparații pentru privarea sa de libertate contrară art. 5 § 1 și 4 din convenție.

120. Prin urmare, Curtea conchide că a fost încălcat art. 5 § 5 din convenție.

V. CU PRIVIRE LA CELELALTE PRETINSE ÎNCĂLCĂRI

121. Citând art. 5 § 3 din convenție, reclamantul invocă faptul că nu a fost adus de îndată în fața unui judecător după privarea sa de libertate.

122. Curtea observă că art. 5 § 3 se referă în mod explicit la privările de libertate menționate la art. 5 § 1 lit. c), și anume la arestarea preventivă în cadrul unui proces penal. Acesta nu se aplică celorlalte cazuri de privări de libertate enumerate la art. 5 § 1 (*Bogdanovski împotriva Italiei*, nr. 72177/01, pct. 59, 14 decembrie 2006). Reiese că acest capăt de cerere este incompatibil *ratione materiae* cu dispozițiile convenției în sensul art. 35 § 3 din convenție și trebuie respins în temeiul art. 35 § 4.

VI. CU PRIVIRE LA APLICAREA ART. 41 DIN CONVENȚIE

123. Art. 41 din convenție prevede:

„În cazul în care Curtea declară că a avut loc o încălcare a convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

124. Reclamantul solicită 1 000 000 EUR cu titlu de prejudiciu material și moral. Acesta subliniază că, din cauza privării de libertate, a pierdut beneficiul activităților sale comerciale, economiile și bunurile sale mobile și imobile.

125. Guvernul ia act de faptul că reclamantul nu a prezentat documente justificative pentru a dovedi prejudiciul material și că suma este exagerată pentru prejudiciul moral invocat.

126. Curtea nu observă nicio legătură de cauzalitate între încălcarea constatată și prejudiciul material pretins și respinge această cerere. În schimb, aceasta consideră că trebuie să i se acorde reclamantului suma de 17 000 EUR cu titlu de prejudiciu moral.

B. Cheltuieli de judecată

127. Reclamantul nu solicită rambursarea cheltuielilor de judecată pe motiv că nu dispune de documente justificative necesare. Prin urmare, Curtea nu îi va acorda nicio sumă cu acest titlu.

C. Dobânzi moratorii

128. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

PENTRU ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. *Declară* cererea admisibilă în ceea ce privește capetele de cerere întemeiate pe art. 3, pe art. 5 § 1, 4 și 5 din convenție și inadmisibilă pentru celelalte capete de cerere;

2. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 3 din convenție din cauza condițiilor de viață suportate de reclamant în cadrul centrului de detenție până în septembrie 2002;

3. *Hotărăște* că nu a fost încălcat art. 3 din convenție din cauza condițiilor de viață suportate de reclamant în cadrul centrului de detenție după septembrie 2002;

4. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 5 § 1 din convenție;

5. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 5 § 4 din convenție;

6. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 5 § 5 din convenție;

7. Hotărăște:

a) că statul pârât trebuie să plătească reclamantului, în termen de trei luni de la data la care hotărârea devine definitivă, în conformitate cu art. 44 § 2 din convenție, suma de 17 000 EUR (șaptesprezece mii euro), care va fi convertită în moneda națională a statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății, cu titlu de prejudiciu moral, plus orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit;

b) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, această sumă trebuie majorată cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

8. *Respinge* cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 12 ianuarie 2010, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte